

IMPLICAȚII ECONOMICO - SOCIALE ALE MIGRAȚIEI ROMÂNILOR ÎN CONTEXTUL GLOBALIZĂRII

ECONOMIC - SOCIAL IMPLICATIONS OF ROMANIANS' MIGRATION IN THE GLOBALTION CONTEXT

*Gl. bg. (r) prof. univ. asoc. dr. Mircea UDRESCU**

*Col. (r) prof. univ. dr. Benone ANDRONIC ***

Rezumat: Globalizarea, proces contemporan complex, caracterizat prin liberalizare, deschidere și integrare internațională de piețe, forță de muncă și capitaluri, este însoțită de o formă modernă de migrațiune, prin care forța de muncă din țările sărace este atrasă să muncească în țările puternic industrializate, caracterizate și printr-un înalt nivel general de viață și civilizație.

În viziunea noastră, globalizarea reprezintă cadrul instituțional internațional prin care companiile își promovează interesele proprii, fără a mai avea nevoie de acțiunea protectoare și de intermediere a statelor natale. Într-un asemenea context, capitalul poate circula liber, firmele fac afaceri pretutindeni, cetățenii se pot deplasa liber, cadrul legislativ național se supune cadrului legislativ global, iar principiile de bază ale acțiunii umane sunt supuse criteriilor de eficacitate, eficiență și profit.

Cuvinte-cheie: globalizare, comerț, libertate, economie, social, migrare, sărăcie, dezechilibru, speranță, criză.

Abstract: Globalization, as a complex contemporary process characterized by liberalization, openness towards the external world and international integration of markets, labor force and capitals, is accompanied by a modern type of migration by which the labor force in poor countries is attracted to work in the highly industrialized countries, also characterized by a high standard of living and civilization. In our view, globalization is the international institutionalized framework through which companies promote their own interests, without needing the protective or mediating actions of their states of origin. In such a context, capital may circulate freely, firms do business everywhere, citizens may travel freely, the national legal framework complies with the provisions of the global legal framework and the basic principles of human action are guided by criteria of efficacy, efficiency and profit.

Keywords: globalization, commerce, freedom, economy, social, migration, poverty, imbalance, hope, crisis.

* Prof. Univ. Asoc. la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, membru titular al Academiei Oamenilor de Științe din România, email: mirceaudrescu@yahoo.com,

** Prof. univ. asoc. la Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, membru corespondent al Academiei Oamenilor de Științe din România, email: benoneandronic@yahoo.com

A specte introductive

În mod evident, criza economico-financiară mondială și-a întins spectrul sărăciei mai ale asupra țărilor sărace, dar și asupra țărilor bogate. Pe acest fond, forța de muncă din țările sărace a devenit tot mai activă pentru a găsi un loc de muncă în țările dezvoltate, în timp ce acestea au impus măsuri tot mai restrictive. Pe ansamblu, muncitorii migranți reprezintă o importantă resursă economică atât pentru țările de origine, cât și pentru țările de destinație. Criza economico-financiară a crescut vulnerabilitatea speranței de satisfacție pentru toți actorii. De aceea, globalizarea, dincolo de unele măsuri restrictive naționale, susține întărirea legăturilor interstatale pentru a favoriza liberul acces al forței de muncă pe toate piețele. Măsurile restrictive cu privire la libertatea de mișcare a forței de muncă pun sub semnul întrebării însăși principiile valorice ale construcției europene.

În forme diferite, migrația constituie un fenomen social care a însoțit istoria omenirii. În antichitate, numeroase populații au migrat dintr-o regiune în alta pentru a se pune la adăpost de invaziile cotochitoare sau pentru a evita consecințele dominației cotochitorilor. Sfârșitul feudalismului și începutul capitalismului au consacrat migrația de populație europeană generată de mirajul prosperității în teritorii nou descoperite peste mări și oceane, la care s-a adăugat migrarea de populații sărace, prin răpire și vânzare, preponderent din zone africane și asiatice către ținuturile americane. Pe măsură ce economia capitalistă s-a consolidat, a apărut și nevoia acută de forță de muncă ieftină. Astfel, pe plan național, mai ales în țările cu o puternică dezvoltare industrială și urbană, s-a încurajat migrarea forței de muncă de la sat către oraș. Globalizarea, acest proces contemporan complex, caracterizat prin liberalizare, deschidere și integrare internațională de piețe, forță de muncă și capitaluri, este însoțită de o formă modernă de migrațiune, prin care forța de muncă din țările sărace este atrasă să muncească în țările puternic industrializate, caracterizate și printr-un înalt nivel general de viață și civilizație.

Noi apreciem că migrația a avut, după caz, două forme de manifestare, astfel: migrația forțată - care acoperă cazurile în care populațiile au fost forțate să-și părăsească zonele tradiționale (războaie, cataclisme naturale, intransigențe politice, religioase sau naționaliste etc.) și migrația atrasă - caracteristică formelor concrete de dezvoltare locală, națională, regională și internațională, în care, mai ales în contextul globalizării, populațiile din zonele și țările mai sărace sunt atrase să lucreze în țările mai bogate.

Indiferent de forma în care are loc migrația, în cadrul conviețuirii sociale dintre populația băștinașă și cea emigrantă are loc un proces normal de aculturație, prin care se înțelege „...ansamblul modificărilor intervenite în tiparele culturale (*patterns of culture*) originare, când grupuri de indivizi cu culturi diferite intră în contact permanent. Definiția evidențiază că fiecare cultură constituie un sistem, ale cărui elemente diferite se reelaborează cu prilejul acestor contacte.”¹

¹ Larousse, *Dicționar de sociologie*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, p. 12.

Globalizare și criză globală

După Zigmunt Bauman „Cuvântul globalizare stă pe buzele tuturor; o marotă a devenit rapid lozincă, incantație magică, paspartu capabil să deschidă porțile tuturor misterelor prezente și viitoare. Pentru unii, globalizarea este ceva ce trebuie să realizăm neapărat dacă vrem să fim fericiți; după alții, sursa nefericirii noastre rezidă tocmai în globalizare. Este sigur, însă, pentru toată lumea că globalizarea reprezintă destinul implacabil spre care se îndreaptă lumea, un proces ireversibil care ne afectează pe toți, în egală măsură și în același mod”².

Cum era și firesc, noțiunea ca atare își are sorgintea în studiile economiștilor. Astfel, în 1983, economistul Theodore Levitt a dezvoltat ideea conform căreia, pe o piață globală, procesul de producție are două stadii distincte: în primul stadiu, produsele nou intrate în producție se vând foarte bine pe piețele statelor dezvoltate, după care devin perimate pe acestea. Din acest moment, produsele respective intră în stadiul doi, un stadiu global, când se vând pe piețe din ce în ce mai extinse, până când este cuprinsă întreaga populație a globului. Un asemenea proces este, desigur, însoțit de reducerea costurilor și prețurilor, dar și de o tendință benefică de armonizare a gusturilor consumatorilor de pretutindeni. Mai târziu, în 1990, Michael Porter a făcut distincție între o corporație multinațională - care operează în mai multe țări, fără a-și unifica operațiile de producție, marketing și financiare - și o companie globală - care urmărește o strategie unitară coordonată, cu o dezvoltare sinergică. Tot în 1990, Kenichi Ohmae a constatat că marile companii globale își abandonează identitatea națională, operând de sine stătător, la scară globală, în afara controlului strict al unui stat³.

Indubitabil, factorii care au stat la baza apariției și dezvoltării fenomenelor globalizatoare au fost inovațiile revoluționare în domeniul tehnologic și cultivarea liberalizării în domeniile producției și schimbului, precum și în domeniile utilizării capitalurilor și forței de muncă.

Problematika globalizării a avut și are efecte economice nu numai asupra indivizilor, oamenilor de afaceri, guvernelor, statelor-națiune și uniunilor statale, ci a avut și are un impact aproape de nestăvilit asupra piețelor muncii, piețelor financiare, creșterii economice și proceselor de convergență ale economiilor naționale. Ca orice proces politico-social, globalizarea nu poate fi considerată o sursă nelimitată de beneficii pentru umanitate, mai ales pentru zonele în care productivitatea muncii și eficiența acesteia sunt foarte reduse, dar nici nu poate fi învinovățită de toate relele pe care unele structuri sociale sunt obligate să le depășească.

Efectiv, globalizarea pare să fie o certitudine cu o mulțime de incertitudini. Cert este faptul că acum se vorbește de globalizare, de economie globalizată, de mediu global, de politici globale, de terorism global, de securitate globală etc. Ca atare, și definițiile globalizării sunt tot atât de numeroase ca și variantele de abordări ale fenomenului prin care au fost consemnate.

² Zigmunt Bauman, *Globalizarea și efectele ei sociale*, Editura Antet, București, 1999, p.5.

³ Guillermo de la Dehesa, *Învingători și învinși în globalizare*, Editura Historia, București, 2007, p.9-21.

Astfel, pentru mediul economic românesc, globalizarea reprezintă, după caz, „modalitate sau sistem de receptare și abordare pe termen lung a marilor probleme contemporane, determinate de interacțiunea multiplelor procese și fenomene economice, tehnice, politice, sociale, culturale, ecologice etc. și preconizarea soluționării lor într-o largă perspectivă de către comunitatea internațională. Într-o asemenea viziune globalistă, ansamblul dobândește proprietăți sau însușiri pe care componentele nu le posedă”⁴. Definiția sugerează procesul complicat de planificare interdependentă a marilor probleme ale omenirii de către comunitatea internațională, înțeleasă ca un important „actor” internațional. Dificultatea cea mare rezidă în faptul că ansamblul comunității internaționale nu acționează sinergic, optimal, ci ca o sumă de entități, de multe ori cu interese deosebite și adesea contradictorii! Oricum, este lesne de înțeles că obiectul și subiectul globalizării se constituie din entități statale, unele inițiind și susținând fenomenele globalizatoare favorabile lor, în timp ce altele se găsesc în situația de a suporta consecințele negative ale acestor procese.

Din altă perspectivă, „...globalizarea este un proces dinamic de liberalizare, deschidere și integrare internațională pe o serie largă de piețe, de la muncă la bunuri și de la servicii la capital și tehnologie. În analiză finală, globalizarea se bazează pe libertate: libertatea de a face comerț cu restul lumii și de a capitaliza în avantajul relativ al fiecărei țări, libertatea de a investi acolo unde profiturile de capital sunt mai mari, la un nivel de risc tolerabil, și libertatea de a deschide afaceri în țara pe care o alegi, fie că este o afacere care să obțină profituri mai mari ori o parte de piață mai mare sau să caute, în mod individual, salarii și/sau condiții de muncă mai bune”⁵. Definiția insistă pe liberalizarea, deschiderea și integrarea internațională, libertatea de acțiune fiind cuvintele de ordine, obiectul globalizării fiind marile întinderi geografice globale, în care, desigur, se află entități statale, subiectul acesteia rămânând nedefinit, putând fi vorba despre companii de succes de pretutindeni.

În accepțiunea noastră, globalizarea reprezintă cadrul instituțional internațional prin care companiile își promovează interesele proprii, fără a mai avea nevoie de acțiunea protectoare și de intermediere a statelor natale. Într-un asemenea context, capitalul poate circula liber, firmele putând face afaceri pretutindeni, cetățenii se pot deplasa liber, cadrul legislativ național se supune cadrului legislativ global, iar principiile de bază ale acțiunii umane sunt supuse criteriilor de eficacitate, eficiență și profit.

Trăsăturile esențiale ale globalizării rezultă din următoarele constatări: declinul important al producției de masă pe baze teritoriale și diversificarea crescândă a piețelor; creșterea importanței serviciilor în ansamblul activității economice; o proporție tot mai mare din valoarea produselor individuale constă în design, marketing, consultanță juridică și financiară; standardizarea produselor asociată cu economiile cu anvergură teritorială este înlocuită cu accentuarea diferențierii în conformitate cu cererea locală sau specializată; nivelurile naționale de organizare economică scad în importanță pe măsură ce se extind

⁴ Niță Dobrotă, coordinator, *Dicționar de economie*, Editura Economică. București, 1999, pp. 228-229.

⁵ Guillermo de la Dehera, *Op.cit.*, p.17-18.

nivelurile globale de organizare, datorită caracterului global al finanțelor și tehnologiilor; creșterea numărului de activități guvernamentale care se reglementează prin acorduri internaționale; dezvoltarea accentuată a rețelelor transnaționale neguvernamentale și neoficiale etc.

Criza globală a cuprins țări și continente, a afectat ramuri ale activității economice, dar, mai mult decât orice, a afectat diferențiat nivelul de viață al multor categorii de oameni, aflați în zone și teritorii diferite, ceea ce explică tendința momentului de migrare de populații dinspre țările sărace spre țările bogate.

Implicații economico-sociale ale migrației românilor. În timp ce actuala criză mondială s-a declanșat în țările occidentale prin anii 2007-2008, România a început să-i înțeleagă mecanismele pe la sfârșitul anului 2009, când realitatea cotidiană extindea fenomene de genul: reducerea locurilor de muncă, scăderea dramatică a pieței imobiliare, reducerea pensiilor, diminuarea salariile bugetarilor, restructurarea prin diminuare a aparatului administrativ, creșterea accentuată a șomajului, o rată amețitoare a împrumuturilor internaționale etc. Unele corelații ale binomului criza globală și migrația forței de muncă pot fi sistematizate astfel:

- Interpretarea selectivă a paradigmatelor de libertate a accesului forței de muncă pe piețele europene și de restricționare a acesteia. Ca atare, datele consemnate de Eurostat,⁶ reflectau faptul că numărul românilor rezidenți înafara granițelor țării ar fi fost de peste 3 milioane din care pe teritoriul Uniunii Europene era de peste două milioane persoane, peste 80% dintre aceștia fiind consemnați pe piețele din Italia și Spania (913 405 în Spania, peste 1 milion în Italia).⁷

Dacă până în 2008, forța de muncă din țările sărace era binevenită pentru țările bogate sau emergente din Uniunea Europeană, criza economică globală a făcut ca interesul acestora pentru emigranți să scadă, în timp ce interesul imigranților pentru a obține un loc de muncă pe piețele țărilor bogate să fie din ce în ce mai mare. Pe cale de consecință, unele țări ale Uniunii Europene au trecut la promovarea de măsuri restrictive (Spania, Marea Britanie), care să facă posibilă expatrierile, unele chiar forțate. Spre exemplu „*ca urmare a cererii din partea autorităților spaniole din data de 28 iulie 2011, prin decizia din 11 august 2011, Comisia Europeană autorizează Spania să instituie pentru români restricții temporare privind accesul acestora pe piața muncii spaniole până la 31 decembrie 2012. Aceste restricții se vor aplica activităților din toate sectoarele și regiunile*”.⁸

În mod evident, criza economico financiară mondială și-a întins spectrul sărăciei mai ale asupra țărilor sărace, dar și asupra țărilor bogate. Pe acest fond, forța de muncă din țările sărace a devenit tot mai activă pentru a găsi un loc de muncă în țările dezvoltate, în timp ce acestea au impus măsuri tot mai restrictive. Nemulțumirile tind să se diversifice în toate mediile: muncitorii români sunt nemulțumiți de faptul că nu mai găsesc locuri de

⁶ Manuela Stănculescu, și colab., *Impactul crizei economice asupra migrației forței de muncă românești*, Editura Friedrich Ebert Stiftung, București, 2011, p.27.

⁷ www.economica.net

⁸ <http://ec.europa.eu/romania/news>

muncă oficiale, fiind obligați să accepte munca la negru, agenții economici din țările bogate sunt nemulțumiți deoarece, prin expatrierea emigranților, nu mai pot angaja forță de muncă ieftină, populația țărilor dezvoltate vede în muncitorii români o concurență neloială în competiția ocupării locurilor de muncă, forța de muncă de pretutindeni este nemulțumită de nivelul general de salarizare care se postează pe o curbă descendentă etc.

• Diminuarea veniturilor obținute din muncă și diminuarea sumelor trimise în țară. Imediat după anul 1989, forța de muncă din România a putut să migreze liber pe piața de muncă mondială. Cei care au migrat au apelat la acest demers în special pentru venituri mai bune și pentru condiții de viață mai bune. În afară de experiența personală câștigată prin munca în spațiul european, emigranții au economisit și au trimis diferite sume de bani sau bunuri în țară. În principiu, evoluția sumelor trimise în țară de lucrătorii români din străinătate au crescut până în anul 2008. Trimiterea de valută în țară a avut un efect benefic asupra finanțelor generale. Desigur, nivelul colectărilor din această sursă a fost luat în seamă de planificatorii naționali. Dar criza globală a făcut ca proiecțiile acestor estimări să fie mult prea exagerate, cel puțin pentru ultimi ani.⁹ Transferurile curente din străinătate, cu excepția celor ale administrației publice, reprezintă în mare parte banii trimiși de românii care lucrează, legal sau „la negru”, peste hotare. Dacă în anul 2008, aceste transferuri au atins un maxim istoric de 7,8 miliarde de euro,¹⁰ anul trecut (2015), remiterile au scăzut la 4,2 miliarde de euro, așa cum reiese din datele băncii centrale.¹¹

Concluzii

Înmulțirea actelor antisociale săvârșite de emigranți și înmulțirea atitudinilor ostile din partea populației locale și naționale față de aceștia. Restrângerea activităților economice, diminuarea veniturilor salariale, creșterea accentuată a șomajului, mai ales în rândul emigranților, sunt considerate cele mai serioase cauze ale creșterii infraționalității din partea emigranților. În măsura în care acestea capătă spații largi de presă și devin subiecte politice, se transformă cu ușurință și în acțiuni cu tentă rasistă, religioasă, xenofobă sau naționalistă. Viața emigranților devine pe zi ce trece tot mai grea pe meleaguri străine. Cu toate acestea, criza economico-financiară globală și statutul dezonorant de cetățean emigrant nu au determinat valuri de reveniri masive ale românilor care lucrează în afara granițelor, chiar și pentru o perioadă limitată. În pofida crizei economice care a lovit și țările occidentale și a greutăților specifice pe care trebuie să le îndure, românii susțin că piața muncii externe oferă mai multe oportunități decât cea internă. Mai mult numărul celor care „...declară că vor să plece la muncă în străinătate este de aproape de trei ori mai mare decât numărul celor reveniți, ceea ce arată că de fapt criza economică a crescut propensiunea pentru migrațiune...În plus, în condițiile crizei din România, proiectul migrației și găsirea unui loc de muncă în străinătate devine pentru cei mai mulți români o necesitate și singura alternativă posibilă pentru o viață decentă și nu o opțiune din cauza

⁹ Manuela Stănculescu, *Op. cit.* p. 20.

¹⁰ www.ziare.com

¹¹ www.gandul.info

lipsei de oportunități.”¹² Un sondaj realizat recent relevă faptul că marea majoritate a concetățenilor noștri vor să se stabilească în altă țară „pentru că România se află printre țările din Uniunea Europeană cu cel mai mic salariu mediu brut”¹³, adică românii sunt printre europenii care câștigă lunar cele mai mici salarii și implicit un nivel de trai scăzut.

Noi ne exprimăm convingerea că, pe ansamblu, muncitorii migranți reprezintă o importantă resursă economică atât pentru țările de origine, cât și pentru țările de destinație. Criza economico-financiară a crescut vulnerabilitatea speranței de satisfacție pentru toți actorii. De aceea, globalizarea, dincolo de unele măsuri restrictive naționale, susține întărirea legăturilor interstatale pentru a favoriza liberul acces al forței de muncă pe toate piețele. Măsurile restrictive cu privire la libertatea de mișcare a forței de muncă pun sub semnul întrebării însăși principiile valorice ale construcției europene. Ca atare, greutățile actuale în ceea ce privește migrația nu trebuie să degenereze în apusul Uniunii Europene.

BIBLIOGRAFIE

- DE LA DEHESA Guillermo, *Învingători și învinși în globalizare*, Editura Historia, București, 2007;
- STĂNCULESCU Manuela și colab., *Impactul crizei economice asupra migrației forței de muncă românească*, Editura Friedrich Ebert Stiftung, București, 2011;
- DOBROTĂ Niță, coordonator, *Dicționar de economie*, Editura economică, București, 1999;
- BRAUMARE Zigmunt, *Globalizarea și efectele ei sociale*, Editura Antet, București, 1999;
- Larousse, *Dicționar de sociologie*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996;
- <http://ec.europa.eu/romania/news>
- www.ziare.com
- www.economica.net
- www.gandul.info
- www.metrotam.ro

¹² Manuela Stănculescu, *Op. cit.* p. 144.

¹³ www.metrotam.ro